

Írta: Puskás Gyöngyi

Marie-Jo AUDOUARD: A Télapó könnyei

Marie-Jo Audouard 23 évig dolgozott nevelőotthonokban, speciális osztályokban. Első dokumentumregényében {Légy szíves, vigyél haza} azokról a nevelőotthonos gyerekekről mesél szívszorítóan, akik nem kellettek a szüleiknek. A „Fegyencstelepi gyerek”-ben egy javító-nevelőintézetbe küldött fiú keserves mindennapjai elevenednek meg.

Az író ebben a könyvében egy halmozottan fogyatékos, vak gyerekek osztályában megélt élményeit osztja meg velünk. A csoport tagja a mackós kinézetű Bruno – tizennégy éves, agysorvadásban szenved; a betegség következtében vak, nehezen mozog. A visszafordíthatatlan kór egy nap eléri a szívét, és meghal. A két Guillaume közül a szőke teljesen vak, a barna még árnyékokat meg tud különböztetni.

A három, intellektuális nehézségekkel küzdő, vak, iskolázhatatlannak minősített gyermek képezi Marie-Jo osztályát. Az iskola megelégszik azzal, hogy „foglalkoztatni” kell őket. A nevelő egyetlen segítségével a gyerekek által Dovit-nak keresztelt, negyven év körüli, jó kedélyű, hivatalosan szolgálati technikusként alkalmazott nő. Valójában ő mindenki mamája, hisz hét éve dolgozik a gyerekekkel, kívülről-belülről ismeri őket.

Marie-Jo üresnek, kiszolgáltatottnak, nullának érzi magát ezekkel a gyerekekkel szemben, még a vak tekintetüket sem képes elviselni az első találkozás során. Az arcuk, a tekintetük hiánya kísérti egész nyáron.

Szeptemberben, a braille ABC-t elsajátítva érkezik Marie-Jo az osztályba, azzal az eltökélt szándékkal, hogy megpróbál megtanítani nekik valamit. Az osztály Gauthier-vel egészül ki, aki születése óta vak és autista. Nem beszél, enni nem hajlandó, egész nap ordítva himbálja magát, a fejét a falba veri, harapja, aki közeledni akar hozzá, tör, zúz. Marie-Jo ezt az osztályt akarja írni és olvasni tanítani. A Dovit által feltalált, zseniális módszer segítségével színes, kerek öntapadós matricákat ragasztanak a gyerekek arra az éppen tanult betűre, amit felismernek. Később pihenősarkot alakít ki a nevelő párnákkal, elektromos orgonát helyez el a terem egy sarkában, a gyerekek színes rajzaival díszíti ki a kopár falakat. Az orgona hihetetlen sikert arat, az első nap a gyerekek határtalan lelkesedéssel érintik meg, ütögetik ezt az idegen tárgyat, amely hangot ad. Még Gauthier is felhagy szokásos himbálózásával, amit még eddig senkinek semmilyen hangra vagy zajra nem tett meg. Végre sikerül megtalálni azt a kulcsot, amelyen keresztül meg lehet közelíteni a fiút. Ettől a naptól kezdve minden este az iskola befejezése előtt Marie-Jo orgonán játszik, énekel, táncol a gyerekekkel. Hamarosan újabb gyermek érkezik az osztályba, Antoine. A fiúnak születése óta béna a bélrendszere, lábai, húgyhólyagja; ráadásul három éves korában megvakult egy hibás gyógyszeres kezelés következtében. Viszont mindenáron iskolába szeretne járni, tanulni akar, és ez az egyetlen olyan intézmény, ahol helyet tudnának számára biztosítani. A kisfiút háromóránként katéterezni kell, gyógytornára, speciális pelenkákra van szüksége, etetni kell, a szülők szinte könyörögnek a nevelőnek, hogy fogadja be osztályába az apa védelmező karjaiba bújó, szőke fürtű kisfiút. Marie-Jo hirtelen kinyújtja karjait Antoine felé, magához szorítja meleg, könnyű kis testét azzal a hatalmas gyöngédséggel, amit néhány évvel korábban fiának születésekor érzett. Érthetetlen és megmagyarázhatatlan érzelmek önti el ezzel a törékeny, ötéves kisfiúval szemben, aki értelmes, akár egy felnőtt, és az elviselhetetlenségig fogyatékos. Antoine magával hozza a

kerekesszékét, a nevetését és csillapíthatatlan tudásvágyát. Az együtt töltött idő alatt Marie-Jo annyira megszereti őt, mintha saját gyermeke lenne, még a családi szünidőre is magával viszi a kisfiút.

Az osztály mindennapi életében tovább folytatódik a Gauthier étkeztetésével járó, szinte már elviselhetetlenné váló harc. A fiúra védősisakot kell adni, két felnőtt nem elég ahhoz, hogy lefogják, és néhány kanál bébiételt beleimádkozzanak. Míg egy nap Marié-Jónak, azaz Mujonak, ahogy még az első napon Bruno elnevezte, rendkívüli ötlete támad. Gumisüvegből próbálja megetetni a szerencsétlen kisfiút, aki harc nélkül elfogyaszt egy teljes üveg tejet. Az osztály meglegedett tapssal jutalmazza az ordítás megszűnését, amit Gauthier is utánozni kezd. Hihetetlen haladást ér el a két nő az ösztöneivel – pszichiáteri útmutatás nélkül – az autista fiú kezelésében.

Hamarosan újabb gyermekkel gazdagodik a csapat: Marionnal, a hétéves kislánnyal, aki nem beszél, nem jár és nincs szeme. Közeledik a karácsony. Marie-Jo egy újságban versenyfelhívást talál. Elegendő egy közösen készített – karácsonyi témájú – rajzot elküldeni a megadott címre. Mindenki lázasan munkához lát. A nagyobb fiúk krepp-papírból gombócokat gyúrnak. Dovit belül üres télapót és fenyőfát szab ki. A belsejét a gyerekek töltik ki a ragasztóba mártott gombócaikkal. Majd a Perkins gépek segítségével, braille írással valamennyien a rajzokra írják a nevüket. A „vak gyerekek osztálya” pontosítással elküldött rajzra a szervezők 48 órán belül, megindultan saját maguk hozzák el az ajándékokat: dobokat, trombitákat, különféle hangszereket és bűgő-csörgő játékokat, amiket csak fel tudtak kutatni. A gyerekek annyira boldogok, hogy Mujo elhatározza, nagy karácsonyi ünnepséget fog nekik rendezni. Beszerzi a lehető legnagyobb fenyőfát, cukrász ismerősével hatalmas tortát süttet: erdőt kis házakkal, mandula fenyővel, fatörzsszel, habbal, csokoládéval... Marié-Jo a boltoktól játékokat kér, az osztályt csodálatos ünnepi díszbe öltöztetik, minden gyermek kiveszi a részét belőle. Mindannyian izgatottan várják a Téalapót.

„A Téalapó belép, fehér kesztyűit az ég felé emeli, és mennydörgő hangon kiáltja:

– Boldog karácsonyt gyerekek!

Majd a feléje közeledő kis csoportra néz a kicsik boldogságának mindenkori képviselője, a gondoskodó, jóságos, az égből rénszarvas fogatú szánnal érkezett öregember... Néz... És most először LAT. Felfedezi az előre tartott kezeket, a tétovázó lépteiket, a mi tíz, üres tekintetű kicsinket, a szemüregben keringő halott tekintetüket...

Bénultan megáll a terem közepén, tátott szájjal nézi őket. Eddig csak árnyékokat, szilvetteket ismert belőlük... Tudta jól, hogy a gyerekek nem látnak, de ahogy szembesül ezzel a csapással, a fizikai fogyatékossgal, a látás, a tekintet hiányával, a feléje nyújtott kezekkel, összeomlik. A tekintete Antoine kerekesszékére szegeződik, a szijakra, amik a kisfiút tartják, és hirtelen görcsös zokogásban tör ki.”

Az ünnep hangulatát Mujo menti meg, amikor Antoine aggódó kérdésére azt válaszolja, hogy a Téalapó a boldogságtól fakadt könnyekre, és gyorsan az ajándékosztásra tereli a szót.

A tanév folyamán Marié-Jo még kirándulásra is elviszi az osztályt a hegyekbe. A gyerekeket megszánkóztatják, megsíeltetik; a síoktató Antoine-t a hátizsákjába teszi, úgy siklik le vele: hadd érezze a fehér havon való csúszás gyönyörűséges szabadságát.

A gyerekeket annyi élmény és boldogság éri, hogy Dovit és Mujo bőséges kárpótlást kapnak azért a sok kellemetlenségért, ami ezt a kirándulást megelőzte.

Az író tényszerű leírásokkal meséli el azt a mindennapos küszködést, amit ezekért a gyerekekért vív, az iszonyatos erőfeszítéssel elért apró eredményeket, Gauthier első kijuttatott szavát, Antoine zenei versenyen való részvételét és az első díj megszerzését, Marion

nyálfolyásának megszüntetését... Tanúi vagyunk a nevelőnő találékonyságának, ötletességének, azon kis dolgok felfedezésének, amelyek gyökeresen megváltoztatják ezeknek a gyerekeknek az életét.

Év végén a Művelődési Minisztérium képviselője száraz hangon jelenti be, hogy költségvetési szempontból nem jövedelmező ez az állás, hisz összesen hat gyermekkel foglalkoznak, ezért úgy döntöttek, hogy a következő szeptembertől megszüntetik a posztot. Hiába Marié-Jo mérhetetlen haragja, hiába az érvelés, az igazgató, a szülők kérelmező levelei. Szeptemberben Marie-Jonak már egy másik osztályban kell tanítani.

(Marié-Jo Audouard: Les lar-tnes du Pere Noel, Edition Fixot, 1993. 195 p.)